

ח. וכן צריך שהמתפללים והשליח ציבור יתחילו בשוה (יז) תפילת שמונה-עשרה (יח), ולכן טוב להקפיד בתפילת מוסף של ראש חודש שיעשה השליח ציבור סימן לקהל שיתחילו ביחד תפילת שמונה-עשרה בלחש, ומכל מקום אף מי שלא התחיל בשוה, יש לו להשתדל להתחיל בזמן שהציבור עדיין עומדים בתפילת שמונה-עשרה (יט).

ט. המתפלל שמונה-עשרה יחד עם השליח ציבור (כ), בעת חזרת הש"ץ יש הסוברים שנחשב שמתפלל תפילה בציבור (כא), ויש הסוברים שאינו נחשב לתפילה בציבור (כב), ורק

בו חזרת הש"ץ. (יז) מ"ב סי' סו ס"ק לה, שו"ת יד אליהו (רגולר) סי' ז (בהגה"ה), וכ"ה דעת הפמ"ג א"א סימן קט ס"ק ב, וכ"מ בבה"ל סי' קט סע' א ד"ה הנכנס וד"ה לקדושה, ועיין גם בתשובות וכתבים מהחזו"א סי' לה ואורחות רבנו ח"א סי' קנט בשם בעל הקה"י, ויל"ע אם התחיל פסוק ה' שפתי תפתח בשוה עם הציבור אבל מאריך בפסוק זה יותר מהקהל אם נחשב שהתחיל עם הציבור, דלכאור' למבואר בסי' קיא במ"ב ס"ק א ו-י דשייך לתפילה, מספיק שיתחיל בשוה ה' שפתי, אך עיין שם בבה"ל סע' ב ד"ה חזור, ויל"ע אם יש להביא ראיה מהמ"ב סי' סו סוס"ק לה בשם לבוש"ש, וע"ע שו"ת פרי תבואה סי' סח (עיין פרק ח הערה נא), שו"ת אג"מ או"ח ח"ג סי' ד דאף שאינו מתחיל בשוה נחשב לתפילה בציבור, דהא גם אם התחילו בשוה לא מתפללים כל התפילה בשוה דזה באתה קדוש וזה ברפאנו וכדו'. ועיין שו"ת יבי"א ח"ב סי' ז. ועיין הליכות שלמה פרק ח סע' ז בשם הגרש"ז אויערבאך זצ"ל ושו"ת בצל החכמה ח"ד סי' ג דס"ל דכל זמן שמתחיל בעוד הציבור עדיין בברכה ראשונה של אבות חשיב תפילה בציבור, וע"ש שאולי כ"ז שעדיין נמצאים הציבור בג' ברכות ראשונות, ועיין שו"ת באר משה ח"ד סי' יא, ואבני ישפה פרק ו הערה 24. (יח) עיין מ"ב סי' סו ס"ק לה דאם התחיל ה' שפתי תפתח קודם הקהל, בזה המעט ליכא קפידא כיון שאינו ניכר כלל הקדמתו, ועיין סידור הגר"א תפילת שחרית בפרוש שיח יצחק ס"ק ה דהעיקר שיתחילו בשוה ה' שפתי תפתח. (יט) שו"ת אג"מ או"ח ח"ג סי' ד (אף לדעת הפמ"ג א"א סי' קט ס"ק ב הובא לעיל הערה יז), אלא דבכה"ג שלא התחיל בשוה עמהם צריך לגמור קודם שיגיע הש"ץ לקדושה, ובמעריב קודם קדיש שלם שבסוף התפילה עיין סי' קט סע' א פרטי הדינים בזה. ועיין אבני ישפה פרק ו הערה 22 בשם הגר"ש אלישיב שליט"א דעדיף להתפלל כך ולהספיק קדושה, מאשר להתפלל בשוה יחד עם הש"ץ (עיין סע' שאח"ז) דיש לחוש לרמ"א סי' קט סע' ב. ועיין ערוה"ש סי' קט סעיף יב. ועיין גם באורחות רבנו ח"ג עמ' רח (יב) בשם החזו"א דעדיף לנהוג כן מלהמתין ולהתפלל שמו"ע עם הש"ץ, וע"ש דמה שכתב החזו"א שאפשר להתחיל להתפלל בשוה עם הש"ץ (עיין להלן הערה כ, כא ו-כג) שם מיירי שאם יתחיל באמצע שהציבור בשמו"ע לא יספיק לסיים עד קדושה ולכן כתב שיתחיל בשוה עם הש"ץ. (כ) עיין הערה יז, ולכאור' בזה לכו"ע צריך שיתפלל בשוה עם הש"ץ שיחשב תפילה בציבור, עיין סי' קט סע' ב ומ"ב ס"ק יד, ועיין אורחות רבינו ח"א סי' קסב בשם החזו"א שאם נעמד להתפלל שמו"ע אף בעת שהש"ץ עומד לפני סיום חזרת הש"ץ הוי תפילה בציבור אבל לא לגמרי, ומשמע שאם מתפלל בשוה עם הש"ץ הוי תפלב"צ גמורה, ועיין גם באורחות רבנו ח"ג עמ' רח (יד) בשם החזו"א דאפי' אם נעמד לשמו"ע בעוד שהש"ץ או אחד מהציבור עדיין מתפלל שמו"ע נקרא תפילה בציבור, וגם אחד שיתחיל שמו"ע בסופו של זה ואפי' מאה, כולם נקראים תפילה בציבור, ומ"מ התחלה עם הציבור עדיף טפי. ועיין גם בתשובות וכתבים מהחזו"א סי' לה. ועיין פרק יח הערה מג בשם הבנין עולם. ועיין גם להלן הערה כא ו-כג בדעת החזו"א. (כא) א"א מבוטשאטש ריש סי' נב, אגרות סופרים סי' יד בשם החת"ס, וכ"ה בשו"ת חת"ס החדש סי' ד שזהו תפילת ציבור האמיתית, ועיין שו"ת אג"מ או"ח ח"ג סי' ט מה שתמה עליו, ועיין ע"ז מכתב הגר"ש וואזנר שליט"א סוף ספר תפילה כהלכתה עמ' תקלו, ועיין שיחות החפץ חיים דוגמא מחיי אבי סג (טז), ובבית-ברוך על ח"א כלל יט בהגה"ה על ס"ק לה דהח"ח היה רגיל להתפלל מילה במילה עם הש"ץ ואף שלא היה מאחר לתפילה, (ואולי עשה כן דסבר דעדיף להתפלל במתינות ובכוונה, וכדמשמע שם בדבריו), וכ"מ בחזו"א סי' יט ס"ק ז, ועיין שו"ת יבי"א ח"ב סי' ז, שיח הלכה סי' קט ס"ק כב. (כב) עיין

מעלתו יותר מהמתפלל ביחידות (כג).

י. יחיד המתפלל תפילה אחרת ממה שהציבור מתפלל וכגון שהקהל בבית-הכנסת מתפלל שחרית, והוא עומד עמהם ומתפלל מוסף אינו נחשב לתפילה בציבור, אלא שיש לו מעלה שמתפלל בשעה שהציבור מתפלל (כד), (ועיין לעיל פרק ח סעיף טו בבן חו"ל השוהה בארץ ישראל).

סדר העדיפויות לחיוב תפילה בציבור

יא. אדם שמחמת השתדלותו להתפלל בציבור יבוא לידי הפסד ממון (כה) מותר לו להתפלל בביתו ביחידות (כו), אך משום מניעת רווח אסור לו לבטל תפילה בציבור (כז). והמקפיד להתפלל בציבור מובטח לו שפרנסתו תהיה מזומנת וברכה תהא מצויה במעשה ידיו (כח).

יב. בני אדם העובדים במקומות שאין בעל הבית מקפיד עליהם אם יצאו באמצע העבודה לתפילה בציבור, חייבים ללכת להתפלל בציבור (כט).

יג. אם בבוקר בשעה שצריך לצאת לעבודה אין מנין לתפילת שחרית, יתפלל ביחידות

פמ"ג א"א סי' נב סוס"ק א, וסי' קט בא"א ס"ק ד דלא נחשב לתפילה בציבור, ועיין תשובות והנהגות (שטרנבוך) ח"א סי' ק דרך כשיש ט' שעונים לש"ץ ומכוונים בברכותיו, נחשב ליחיד שמתפלל עם הש"ץ לתפילה בציבור. (כג) עיין שו"ת שלמת חיים סי' צא, שו"ת אג"מ אור"ח ח"ג סי' ט, וע"ש בסוף הסי' שלמד שאף לדעת החזו"א אינו נחשב לתפילה בציבור ממש, ומה שכתב החזו"א שהוי תפילת הציבור, כוונתו שמעלתו יותר ממתפלל ביחידות, ועיין כה"ח סי' צ ס"ק סג דהמתפלל עם הש"ץ מעלתו שמתפלל בשעה שהציבור מתפלל. עיין לעיל הערה כ. ועיין זה השולחן ח"א סי' קט סע' ב שאינו נחשב תפילה בציבור והוסיף שגם החזו"א כתב בסוף דבריו שכל הנאמר בזה אינו אלא מה שנראה בלי עיון בספרים. (כד) עיין לעיל פרק ח הערה לח. (כה) עיין אבני ישפה פרק ו סע' ד בשם הגרי"ש אלישיב שליט"א דאדם שקם מאוחר, ואם יתפלל בציבור יאחר למקום עבודתו ויורידו לו מהמשכורת רשאי להתפלל ביחידות, עוד כתב שם בסעיף ה דמי שקם מאוחר, וכשיתפלל בציבור יפסיד את ההסעה הקבועה לעבודה, אם זמן הנסיעה בתחבורה הציבורית 36 דקות יותר מהנסיעה המאורגנת, מותר לו להתפלל ביחידות, דאינו חייב להפסיד יותר מזמן זה, ואף שאין לו מחמת זה הפסד ממון. (דלתפילה בציבור צריך ללכת מביתו שיעור מיל שהוא 18 דקות, וללכת ולחזור הוא 36 דקות) ועיין תפילה כהלכתה פ"ח הערה ה בשם הגרש"ז אויערבאך זצ"ל. ועיין פרק ח הערה עא. (כו) מ"ב סי' צ ס"ק כט, וכ"מ במ"א סי' תרעא ס"ק יב דטרוד בעסקיו אין צריך ללכת לביהכ"נ, ועיין תו"ח (סופר) סי' צ ס"ק יד דאולי מיירי שהולך אח"כ להתפלל בביהכ"נ. ועיין סי' קח סע' ח דאם טרוד שלא יבוא לידי הפסד ממון ומחמת כן לא התפלל, חשיב אנוס שיש לו תשלומין, וע"ש בביה"ל ד"ה וכן, ובתו"ח (סופר) שם ס"ק טז. (כז) עיין מ"ב סי' צ ס"ק כט, ובשם הא"ר הביא שיש לקנוס אנשים שמונעים עצמם ללכת להתפלל בציבור משום שמשחקין ממון. (כח) עיין כתב סופר עה"ת פרשת עקב ד"ה ולעבדו, שאם תהיה עבודה שכלב שהיא תפילה ברכים, אז ונתתי מטר ארצכם בעתו ולא יבוא להפסד ע"י זה. ועיין במ"ב שם המעשה שהעידו על גדול בישראל ששמח שמחה גדולה שהתפלל בציבור אף שהפסיד משום כך ממון רב, ועיין גם בשו"ת הריב"ש סי' תקיח על האנשים שיוצאים לעבודתם ומפסידים תפילה בציבור. (כט) מ"ב סי' קי ס"ק יב, וע"ש דאף רשאי להיות ש"ץ אם ע"י זה לא מאריך את זמן התפילה (וכגון שגם אם לא הי' ש"ץ, לא הי' יוצא לפני סיום התפילה), ויל"ע אם אין בעה"ב מקפיד אם חייב להתפלל דוקא ברוב עם, וכן האם דוקא בבית-הכנסת אף שאין מנין בביהכ"נ, ועיין אורח נאמן סי' קי ס"ק